

KİTAP DEĞERLENDİRMESİ:

KARAKTER AŞINMASI (RICHARD SENNETT)

BOOK REVIEW:

THE CORROSION OF CHARACTER (RICHARD SENNETT)

Oğuz BAŞOL

Öğr. Gör., Kırklareli Üniversitesi Lüleburgaz MYO, oguzbasol@klu.edu.tr

Değerlendirme

Eser; Amerika’da son 50 yılda küreselleşme ile meydana gelen kültürel farklılaşmayı psikolojik ve sosyolojik öğeler eşliğinde incelemektedir. Bu incelemeyi yaparken de 5 farklı örnek üzerinden kişilerin tarihsel düşünce değişimine göndermelerde bulunmaktadır. Buna göre kitapta; “Enrico ve Flavia”, “Rico ve Jeannette”, “Boston’lu fırıncılar”, “Rose” ve “IBM çalışanları”nın hikâyeleri derinlemesine incelenmektedir.

Enrico ve Flavia: Kendi hayatını kendisinin yazdığını hisseden, toplumsal hiyerarşide alt sınıfta olduğu halde bu durumu ayrıldığı toplumda avantaj olarak kullanan, ikili toplum yapısını iyi şekilde ayırabilmiş ve içinde bulunduğu toplumun yapısına uygun davranabilen bir çifttir. Enrico’nun temel amacı ailesinin sınıf atlayabilmesi için sürekli olarak aynı işte ve tek ayrılmaz parçası olan ailesine karşı sürekli olarak hizmet etmektir. Flavia ise, Enrico’nun eşidir. Flavia çalışmaya ilk başladığında bu durum Enrico için utanç verici olarak tanımlanmaktadır. Bu ikili, neredeyse tamamen tekrara dayalı ve geleceğini öngörebildikleri bir hayat yaşamaktadırlar.

Rico ve Jeannette: Rico, Enrico’nun oğludur ve Jeannette de Rico’nun eşidir. Rico kendini zamanın hizmetkârı olarak tanımlayan, zaman baskısı altında ezilmiş, kendi yaşamını yaşamak yerine, dayatılan değerler altında ezilmiş ve daha da önemlisi kendi yaşamı üzerindeki kontrolü kaybeden ancak en üst düzey gelir grubuna mensup olan bir teknoloji sektörü çalışanıdır. Modern çağda taşınmalardan dolayı arkadaşlık bağlarının koparak sığılaştığını ve gittikçe yalnızlaştığını belirtmektedir. Ayrıca Rico, oldukça üst

düzyer gelir grubuna mensup olmasına karşın, yaşadığı ortama yabancılaşmış biridir. Bazen eşinin, bazen kendisinin ve bazen de işten çıkarılma nedenlerinden dolayı 4 kez yaşadığı yeri değiştirmiştir. Jeannette ise, bazılarının ofiste, bazılarının ise tele çalıştığı bir muhasebe bürosunda yönetici olarak çalışmaktadır. Rico, eşinin onurunu kendi onuru ile eşit görmekte ve onun çalışmasına, kendi çalışması kadar doğal yaklaşmaktadır. Jeannette işindeki kontrolü tamamen internet ve telefon üzerinden gerçekleştirmekte bu durum da çalıştığı yere ve çalışma arkadaşlarına karşı sanal bir duygu beslemesine neden olmaktadır.

Rico ve Jeannette, hayatlarında “uzun vade yok” kavramını benimsemişlerdir. Nitekim yapılan araştırmalar kişilerin 40 yıllık çalışma hayatlarında temel becerilerini 3 defa yenilemeye ihtiyaç duyduklarını belirtmektedir. Nitekim “uzun vade yok” anlayışı her anlamda kendini göstermektedir. Arkadaşlık, güven ve sadakat gibi kavramlar ancak uzun süreli güçlü bağlar ile mümkün olacaktır fakat uzun vadenin olmayışı bu değerlerde de bir erozyon yaratmıştır. Yeni anlayışa göre bir kişi ancak şirkete güvenilmemesi gerektiğini anladığında kendini iyi pazarlayabilecektir.

Rico, babasının kültürü anlama biçimini sevmezken geldiği noktada kültürel anlamda tutucu bir bireye dönüşmektedir. Diğer yandan Rico ve Jeannette'nin içinde bulunduğu toplumda çoğu insan bu ruh halini yaşamakta ancak bunu benimsemekten çok uzak durmakta, bu da, başarılı ancak kafası karışık bireylerin çoğalmasına neden olmaktadır.

Bir diğer önemli vurgu “esnek” kavramıdır. Buna göre; günümüz dünyasında çalışma giderek esnekleşmektedir. Bu devrim ilk etapta büyük bir değişim gibi gözükmesine de geldiği nokta toplumun çalışma kavramına atfettiği anlamı etkiler niteliktedir ve esnek çalışma da derin ve yıkıcı bir üslup ile çalışma kavramını değiştirmektedir.

Kişiler, iş arkadaşları işten atıldıkça rekabet azaldığı için rahatlama duymamakta tam tersine bir sonraki ben olabilir miyim korkusu yaşamaktadır. Örgütlere bağlılık giderek azalmaktadır. Çalışma yaşamına katılan kadın, tam zamanlı çalışma yerine yarı zamanlı çalışmayı tercih etmektedir çünkü kadının hala “yarı zamanlı çalışan” ve “tam zamanlı anne” algısı devam etmektedir. Son olarak da yeni kapitalizmin bireyi, “her şeye karşı esnek olan” biçiminde tanımlanmaktadır.

Boston’lu fırıncılar: Kitapta bahsi geçen üçüncü örnek *Boston’lu fırıncılardır*. Fırının ismi İtalyancadır ve İtalyan ekmekleri pişirilen bu fırında çalışan işçilerin çoğu Yunan’dır. Bu fırının çalışanları başka ülkelerden gelip bu işi yapmak isteyenlere karşı ön yargı ve kızgınlık ile yaklaşmakta ve kendi türünün dışındakilere saygı duymamaktadır. Ayrıca çocuklarını etik açıdan iyi yetiştirmek istemekte ve kendi

sınıflarını toplumda ayrıcalıklı bir yerde görmek için çaba sarf etmektedir. Ancak yıllar sonra fırın örneği tekrar ele alındığında, fırının yeni sahibi artık dev bir gıda şirkettir. Fırın, esnek uzmanlaşma mantığına uygun olarak farklı ürünlere göre ayarlanabilen, piyasanın günlük taleplerine bağlı olarak farklı türden ekmekleri seri bir biçimde üretebilen, üretilen ekmeğin görülemediği, yalnız bir düğmeye dokunularak Rus, İtalyan ve Fransız ekmeği üretebilen bir hale dönüşmüştür. Bu yerin artık Yunan kültürünü temsil etmediği açıktır, nitekim çalışan Yunanlılar çoktan emekli olmuş, yerlerini başkalarını almıştır.

Rose: Kitapta “risk” kavramı *Rose* örneği ile detaylandırılmaktadır. *Rose*, New York'taki Trout Bar'ın sahibidir. İşinde ilerlemek istemektedir ve bunun iki yolu vardır: İlki orta sınıf ve zengin müşterileri cezbedebilmek, ikincisi de sadık yerel bir müdavim grubu oluşturabilmektir. İkinci yolda başarılı olan *Rose* zengin olmayan ancak sadık olan bir müşteri kitlesi yaratabilmiştir. 50'li yaşlarına geldiğinde hayatını bir barda heba etmek istemediğine karar vermiş, keyifli ve karlı iş ortamını bırakarak bir reklam şirketiyle iki yıllık sözleşme imzalamış ve yeni bir işe başlamıştır. Önlem olarak da barını satmamış, kiralamıştır. Sonucunda ise reklam sektöründeki işine ancak bir yıl dayanabilmiş ve tekrar barını işletmeye dönmüştür.

Sonuç olarak; kazançtan çok kayba önem veren insanlar topluluğu ortaya çıkmış, yetkin olmayan çalışanların ücretlerinde büyük düşüşler yaşanmıştır. Esneklik kavramı; gençlik ile ve katılık kavramı ise yaşlılık ile ilişkilendirilmektedir. Yeni düzen, yalnızca belirsiz ve muğlak ortamda ayakta kalabilen kişilerden oluşmakta ve kişinin anlık kapasitesini maksimum kullanılabilirliği ile ilgilenmektedir.

IBM çalışanları: “Başarısızlık” kavramı da kitabın anahtar kelimelerinden biridir. Burada da, *IBM'den atılan bir grup orta yaşlı bilgisayar programcısının* geçirdiği sürece değinilmektedir. İleri teknoloji programcıları olarak buldukları yerde uzun süreli profesyonel kariyer süreceğine inanan bu insanlar, işlerini kaybedince bu başarısızlıklarına bir anlam verememiş ve önce şirketi ihanetle suçlamışlar, ardından ucuzlayan işgücünü suçlu bularak suçu dış ülkelere atmışlar ve son olarak da başarısızlıklarını kendi sınırları ile açıklamaya çalışmışlardır.

Başarısızlıklar, şüphe unsuruna önem veren bir toplum yaratmıştır. Birey artık büyük bir sistemin küçük bir parçası olmuş, kendine yabancılaşmış adeta başka biri oluvermiş ve bireyin benliği kaygan bir zeminde hareket etmeye başlamıştır.

Kitap son olarak da tehlikeli zamir olan “biz” kavramına değinmiştir. Burada da, biz kavramının sosyolojik yapısı irdelenmiş, yukarıda belirtilen özelliklere sahip bireylerin

nasıl bir “biz” oluşturacağı sorgulanmıştır. Bu sorgulamalardan ikisi; “Toplumda bana ihtiyaç duyan biri var mı?” ve “Değişim, bunu paylaşan insanlarla yeşerir mi?” üzerinedir.

Bilgilendirme

Bu eser Richard Sennett tarafından kaleme alınan “Karakter Aşınması: Yeni Kapitalizmde İşin Kişilik Üzerindeki Etkileri” isimli kitabın değerlendirilmesidir.

KAYNAKÇA

Sennett, R. (2011). *Karakter Aşınması: Yeni Kapitalizmde İşin Kişilik Üzerindeki Etkileri* (Çev: Barış Yıldırım), Ayrıntı Yayınları, 5. Basım, İstanbul.